

PAŃSTWA NIEMIECKIE A ROZBIORY RZECZYPOSPOLITEJ

Scenariusz lekcji do filmu edukacyjnego „Noc w galerii”

Czas pracy:

45 minut.

Materiały i środki dydaktyczne:

film „Noc w galerii”, podręcznik do historii, zestaw map: Rzeczpospolita w dobie rozbiorów (1772–1795), Europa w XVIII wieku, Europa w drugiej połowie XIX w. (od 1848 r.), zbiory źródeł historycznych.

Potrzebny sprzęt:

odtwarzacz dvd, komputer, laptop (opcjonalnie).

Najważniejsze zagadnienia

- Unia polsko-saska
- Reformy w Polsce stanisławowskiej
- Rozbiory Rzeczypospolitej
- Księstwo Warszawskie 1807–1815 jako państwo buforowe
- Porządek wiedeński
- Powstania narodowe – przyczyny i skutki, wielka emigracja
- Wiosna ludów jako początek ruchów ponadnarodowych
- Polityka pruska wobec Polaków, kulturkampf
- Polityka austriacka wobec Polaków
- Wolne Miasto Kraków
- Różnice w rozwoju poszczególnych zaborów
- Rozwój ruchów społecznych: karbonariusze, wolnomularstwo, republikanizm, socjalizm.

Pojęcia, wydarzenia:

Rządy Sasów 1697–1763, traktat Trzech Czarnych Orłów 1732, rozbiory: 1772, 1793, 1795, Księstwo Warszawskie 1807–1815, kongres wiedeński 1814–15, powstania narodowe: kościuszkowskie 1794, listopadowe 1830–31, styczniowe 1863–64, wiosna ludów 1848–49, kulturkampf, wóz Drzymały, Rzeczpospolita Krakowska (Wolne Miasto Kraków) 1815–46, Wielkie Księstwo Poznańskie 1815–48.

Postaci:

August II Mocny, August III Sas, Stanisław August Poniatowski, Antoni Radziwiłł, caryca Katarzyna II, Fryderyk II Wielki, Fryderyk Wilhelm II, Fryderyk Wilhelm III, Fryderyk Wilhelm IV, Otto von Bismarck.

Cele ogólne:

- przedstawienie sytuacji politycznej w Europie w XVIII i XIX wieku,
- przybliżenie stosunków Polski z krajami sąsiedzkimi za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego,
- nakreślenie sytuacji państw niemieckich w epoce napoleońskiej,
- wyjaśnienie hasła „porządek wiedeński”,
- przedstawienie przyczyn i skutków powstań narodowych na ziemiach polskich w XIX wieku,
- wyjaśnienie przyczyn pojawienia się ogólnoeuropejskich ruchów społecznych o charakterze narodowym, robotniczym, ludowym.

Cele szczegółowe:

- utrwalenie okoliczności dokonania trzech zaborów Rzeczypospolitej,
- skupienie się przede wszystkim na wyodrębnieniu pozytywnych wpływów społeczeństwa i administracji pruskiej, saskiej i austriackiej na społeczeństwo polskie, kształtowanie się tożsamości narodowej i próby utrzymywania państwowości polskiej,
- wyjaśnienie przyczyn i znaczenia wiosny ludów 1848–49 w Europie, pokazanie analogii do jesieni ludów 1989 roku i arabskiej wiosny 2011 roku,
- próba oceny wpływu krajów niemieckojęzycznych na Polaków i ideę utrzymywania polskiej tożsamości.

Planowane umiejętności zdobyte przez ucznia:

- uczeń zdobywa umiejętność syntezy wydarzeń końca XVIII i XIX wieku w Europie, ze szczególnym uwzględnieniem ziem polskich i wpływów niemieckich,
- uczeń umie wyjaśnić takie hasła jak: rozbiory Rzeczypospolitej, powstanie kościuszkowskie, Księstwo Warszawskie, Królestwo Kongresowe, powstanie listopadowe, powstanie styczniowe, wiosna ludów, tożsamość narodowa,

- uczeń umie podzielić wydarzenia XIX wieku nie chronologicznie, a problemowo, według haseł: architektura i sztuka, komunikacja, gospodarka, ruchy społeczne itd.

Metody i formy pracy:

Praca z podręcznikiem do historii, praca z filmem, ćwiczenia z mapą, interpretacja tekstu źródłowego, elementy wykładu, burza mózgów, dyskusja w grupach.

Dwa fragmenty filmu dotyczące epoki saskiej i XVIII wieku (**minuty: 26:26–28:27**) oraz XX wieku (**minuty: 30:05–31:40**)

Pytania ewaluacyjne do filmu:

1. Wymień (na podstawie filmu i mapy Europy) najważniejsze państwa niemieckojęzyczne w Europie XVIII i XIX wieku.
2. Jakie wydarzenia XIX wieku mogły jednaczyć Polaków i Niemców?
3. Wymień wydarzenia z XIX i XX wieku, które na trwałe skonfliktowały Polaków i Niemców.
4. Przedstaw podstawowe różnice interesów politycznych, społecznych i gospodarczych państwa niemieckiego i Polaków na początku XX wieku.

Ćwiczenie 1.

ZABAWA W POSZUKIWANIE DOWODÓW

Wyjaśnienie zasad gry:

Dzielimy uczniów na sześć grup. Każdej grupie nauczyciel przypisuje jedną z poniższych dziedzin:

SZTUKA I ARCHITEKTURA

SYTUACJA CHŁOPÓW, ROZWÓJ WSI

ROZWÓJ PRZEMYSŁU

ROZWÓJ TRANSPORTU

PODWYŻSZENIE POZIOMU EDUKACJI, ELIMINACJA ANALFABETYZMU

RUCHY SPOŁECZNE

Uczniowie w określonym czasie (np. 15 minut) na podstawie własnej wiedzy, podręcznika, mapy ściennej lub atlasu historycznego oraz zbioru źródeł historycznych szukają dowodów na wzajemne wpływy polsko-niemieckie w danej dziedzinie i prezentują je w klasie.

Przykładowy klucz rozwiązań:

SZTUKA I ARCHITEKTURA:

- budowa Pałacu Saskiego i osi saskiej przez Augusta II i Augusta III w Warszawie,
- włączenie Warszawy obok Drezna w grupę klasycystycznych stolic Europy,
- wzrost znaczenia, rozwój urbanistyczny Poznania i Gdańska, a także Warszawy w XIX wieku,
- działalność emigrantów polskich za granicą: np. Karol Libelt, Józef Kraszewski, Fryderyk Chopin, Joachim Lelewel.

SYTUACJA CHŁOPÓW, ROZWÓJ WSI

- najwcześniejsze ze wszystkich zaborów i systematyczne uwłaszczanie chłopów w zaborze pruskim,
- podniesienie poziomu kultury agrarnej pod zaborem pruskim.

ROZWÓJ PRZEMYSŁU

- rozwój przemysłu ciężkiego w Wielkopolsce,
- organizacja targów w Poznaniu,
- inwestycje przemysłowców niemieckich w dużych ośrodkach przemysłowych na ziemiach polskich (Warszawa, Poznań, Gdańsk, Łódź, Toruń).

ROZWÓJ TRANSPORTU

- szybka rozbudowa sieci dróg bitych,
- najgęstsza spośród trzech zaborów sieć kolejowa w Wielkopolsce i na Śląsku.

PODWYŻSZENIE POZIOMU EDUKACJI, ELIMINACJA ANALFABETYZMU

- wprowadzenie powszechnego obowiązku nauki w Prusach i Wielkim Księstwie Poznańskim,
- rozwój czytelnictwa prasy,
- prześladowania religii katolickiej (Kulturkampf) skutkują wzmocnieniem polskości na ziemiach pruskich,
- działalność Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, swoboda Wolnego Miasta Krakowa w latach 1815–46.

RUCHY SPOŁECZNE

- jednoczenie się ruchów robotniczych całej Europy pod wspólnym republikańskim sztandarem,
- rozwój ponadnarodowego ruchu masoniarskiego i karbonariuszy,
- rozwój ruchu panslawistycznego w cesarstwie austriackim,
- wybuch wiosny ludów w Europie,
- obecność „wroga wewnętrznego”, czyli mniejszości polskiej w Niemczech, jako argument za integracją Niemców,
- współpraca polityczna emigrantów polskich, niemieckich, francuskich i włoskich na rzecz wartości republikańskich.

ryc. Demart

EUROPA W 2. POŁ. XIX W.
(od 1848 r.)

